

Na osnovu članova 15, 16, 17, 18, 19, 20. i člana 35. stav 1. tačka 1.1 Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo, Zakon br. 03/L-209, SL br. 77/2010, 16. avgust 2010.), dopunjen i izmenjen Zakonom br. 05/L-150 o izmenama i dopunama Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo, br. 10/03 april 2017.), Odbor Centralne banke je na sednici održanoj 27. decembra 2023. godine usvojio:

UREDBA O GOTOVINSKIM OPERACIJAMA

POGLAVLJE I OPŠTE ODREDBE

Član 1. Svrha

Svrha ove Uredbe je definisanje regulatornih standarda za stručno obavljanje poslova finansijskih institucija u oblasti gotovinskih operacija. Ovom Uredbom su definisana pravila i procedure o postupanju i povlačenju iz opticaja evro novčanica i kovanica i drugih valuta za koje se sumnja da su falsifikovane, kriterijumima za zamenu oštećenih evro novčanica i kovanica, minimalnim standardima za proveru podobnosti i vraćanju evro novčanica i kovanica u opticaj, standardima za pakovanje evro novčanica i kovanica za deponovanje u Centralnoj banci Kosova. Takođe, ova uredba definiše uslove za transakcije gotovinskog platnog prometa, pravila, procedure i obaveze za uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta iz i u Republiku Kosovo, kao i pravila, procedure i obaveze za pružaoce usluga deponovanja ili podizanja gotovine putem mašina koje koristi klijent.

Član 2. Delokrug

Subjekti delokruga ove Uredbe su Centralna banka Kosova – CBK, banke, filijale stranih banaka i druge finansijske institucije, licencirane za obavljanje bankarskih i/ili finansijskih aktivnosti u Republici Kosovo.

Član 3. Definicije

Za potrebe sprovođenja ove uredbe, sledeći izrazi imaju sledeće značenje:

Finansijske institucije - su banke, filijale stranih banaka i druge finansijske institucije, licencirane za obavljanje bankarskih i/ili finansijskih aktivnosti u Republici Kosovo.

Nadležni organi - su lokalni organi za sprovođenje zakona u Republici Kosovo, kao i organi zaduženi za istragu i analizu novčanica i kovanica za koje se sumnja da su falsifikovane.

Gotovina - su evro novčanice i kovanice i druge valute.

Operateri gotovinom - su zaposleni u finansijskim institucijama koji proces prihvatanja, brojanja, provere autentičnosti i sortiranja prema kvalitetu evro novčanica i kovanica i drugih valuta obavljaju ručno ili putem mašina za obradu.

Operateri mašinama - su zaposleni u finansijskim institucijama koji upravljaju mašinama za obradu gotovine.

Obučeno osoblje - su zaposleni u finansijskim institucijama koji poseduju znanje o poznatim bezbednosnim elementima novčanica i kovanica i znanje o kriterijumima obrade definisanih ovom uredbom i sposobnost kontrole evro novčanica i kovanica u skladu sa njima.

Kontrola autentičnosti - znači kontrolu evro novčanica i kovanica i drugih valuta da li su lažne ili prave.

Provera autentičnosti - označava proveru autentičnosti evro novčanica i kovanica i drugih valuta da li su lažne ili prave.

Novčanice i kovanice evra i druge valute - su evro valute i sve druge valute koje nisu evro.

Prave novčanice i kovanice - su evro novčanice i kovanice i sve druge valute koje nisu u evrima koje nisu falsifikovane.

Novčanice i kovanice za koje se sumnja da su falsifikovane - su evro novčanice i kovanice i druge valute, za koje se tokom procesa kontrole autentičnosti sumnja da imaju falsifikovano jedno ili više bezbednosnih obeležja.

Falsifikovane novčanice i kovanice - su novčanice i kovanice sa izgledom pravih evro novčanica i kovanica i drugih valuta, proizvedene nezakonito metodom falsifikovanja ili raznim modifikacijama, u cilju prevare.

Procesiranje gotovine - označava proces brojanja, provere autentičnosti i sortiranja prema kvalitetu evro novčanica i kovanica i drugih valuta ručno ili putem mašina za obradu.

Obrada gotovine - označava proces brojanja, provere autentičnosti i sortiranja prema kvalitetu evro novčanica i kovanica i drugih valuta ručno ili putem mašina za obradu.

Kontrola podobnosti - označava kontrolu i klasifikaciju novčanica i kovanica u evrima i drugim valutama prema kvalitetu kako bi se odvojile novčanice i kovanice koje su podobne za vraćanje u opticaj od onih koje nisu podobne.

Mašine za rukovanje novčanicama - su mašine za obradu, mašine za autentifikaciju, uređaji za identifikaciju autentičnosti i slično.

Mašine za obradu novčanica - su mašine koje finansijske institucije koriste za brojanje, proveru autentičnosti i klasifikaciju podobnosti novčanica.

Mašine za obradu kovanica - su mašine koje finansijske institucije koriste za brojanje, proveru autentičnosti i klasifikaciju podobnosti kovanica.

Mašine za autentifikaciju novčanica - su mašine koje finansijske institucije koriste za proveru autentičnosti novčanica.

Mašine za autentifikaciju kovanica - su mašine koje finansijske institucije koriste za proveru autentičnosti kovanica.

Uređaji za identifikaciju autentičnosti - su uređaji koje koriste finansijske institucije za ispitivanje sigurnosnih elemenata novčanica i kovanica, uključujući lupe, ultraljubičaste lampe, infracrvene kamere, itd., koje koriste članovi osoblja tokom ručne obrade novčanica kako bi identifikovali sumnjive.

Zamena oštećenih evro novčanica i kovanica - znači zamenu oštećenih evro novčanica i kovanica neoštećenim evro novčanicama i kovanicama.

Podnosilac zahteva - označava stranku ili klijenta koji podnosi zahtev finansijskoj instituciji za zamenu oštećenih evro novčanica i kovanica.

Uređaji protiv krađe - su uređaji koje finansijske institucije koriste za prenos novčanica sa jedne lokacije na drugu. Ovi uređaji, u slučaju krađe, eksplodiraju i boje novčanice koje se nalaze unutra.

Novčanice evra obojene aktiviranjem uređaja protiv krađe - su novčanice obojene eksplozijom uređaja protiv krađe.

Vraćanje u opticaj evro novčanica i kovanica i drugih valuta - je proces (radnja) vraćanja u opticaj nakon obrade novčanica i kovanica u evrima i drugim valutama, koje prihvataju finansijske institucije tokom obavljanja svoje delatnosti.

Mašine za deponovanje ili podizanje gotovine - su mašine koje koriste klijenti koje nude banke ili druge finansijske institucije koje omogućavaju deponovanje ili podizanje gotovine, uključujući i mašine koje omogućavaju kupovinu elektronskog novca ili njihovo vraćanje u gotovinu, kao i sve slične mašine koje omogućavaju transakciju konverzije kripto aktive ili u gotovinu ili obrnuto.

„**Virtuelni instrument** (kripto-aktiva)“ označava digitalno odražavanje vrednosti ili prava, koje se može elektronski preneti i uskladištiti korišćenjem tehnologije distribuirane baze podataka (DLT) ili slične tehnologije;

POGLAVLJE II

POSTUPANJE I POVLAČENJE IZ OPTICAJA EVRO NOVČANICA I KOVANICA I DRUGIH VALUTA ZA KOJE SE SUMNJA DA SU FALSIFIKOVANE

Član 4.

Svrha

Svrha ovog poglavlja je da utvrdi pravila i obaveze za finansijske institucije koje posluju u Republici Kosovo za rukovanje evro novčanicama i kovanicama i drugih valuta, za koje se sumnja da su falsifikovane, sa ciljem da se spreče i zaštite od falsifikovanja i njihovog povlačenja iz opticaja u skladu sa uslovima iz člana 19. i 20. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Kosova i u skladu sa obavezama koje proizilaze iz člana 302. Krivičnog zakonika (Zakonik 04/L-082) Republike Kosovo i oslanjajući se na Uredbu (EZ) br. 44/2009 Evropske komisije od 18. decembra 2008. o izmenama i dopunama Uredbe (EZ) br. 1338/2001 Evropske komisije, i Uredbom (EU) br. 1210/2010 Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 15. decembra 2010. godine.

Član 5.

Provera autentičnosti evro novčanica i kovanica i drugih valuta

1. Finansijske institucije moraju da obezbede da sve evro novčanice i kovanice i druge valute koje prihvataju tokom svoje aktivnosti budu proverene na autentičnost i podobnost u skladu sa odredbama ove uredbe pre nego što ih ponovo stavljaju u opticaj, deponuju u CBK ili pošalju u inostranstvo.
2. Finansijske institucije moraju osigurati da sve evro novčanice i kovanice i druge valute koje prihvataju tokom svoje aktivnosti budu proverene na autentičnost pomoću mašina za obradu i rukovanje novčanicama i kovanicama ili ručno pomoću uređaja za identifikaciju autentičnosti od strane obučениh članova njihovog osoblja, koristeći uređaje za identifikaciju autentičnosti.
3. Mašine za obradu koje koriste finansijske institucije za proveru i klasifikaciju evro novčanica i kovanica i drugim valutama moraju biti u stanju da precizno identifikuju lažne novčanice i kovanice od originalnih.
4. Mašine za obradu koje koriste finansijske institucije u svrhu provere autentičnosti i podobnosti evro novčanica i kovanica mogu biti stavljene u upotrebu od strane finansijskih institucija samo ako su ove mašine uspešno testirane od strane Evrosistema nacionalnih centralnih banaka.

5. Mašine za obradu evro novčanica koje su i koje planiraju da uvedu u upotrebu finansijske institucije moraju biti navedene na listi mašina Evropske centralne banke testiranih za autentifikaciju evro novčanica, dok mašine za obradu evro kovanica koje su i koje planiraju da uvedu u upotrebu finansijske institucije moraju biti navedene na listi mašina Evropske komisije koje su testirane za autentifikaciju kovanica evra.
6. Finansijske institucije moraju kontinuirano da obezbeđuju punu efikasnost mašina za obradu kao preduslov za proveru količine, autentičnosti i podobnosti novčanica i kovanica.

Član 6.

Povlačenje evro novčanica i kovanica i drugih valuta iz opticaja za koje se sumnja da su falsifikovane

1. Finansijske institucije su dužne da zaplene i povuku iz opticaja evro novčanice i kovanice i druge valute koje su primile od stranaka, a za koje znaju ili imaju dovoljno razloga da veruju da su falsifikovane.
2. Novčanice i kovanice evra i druge valute za koje postoji sumnja da su falsifikovane koje su otkrivene i povučene iz opticaja moraju se predati nadležnom organu u skladu sa važećim zakonodavstvom, odgovarajućim uputstvima i procedurama.
3. Finansijske institucije moraju da komuniciraju sa nadležnim organom u skladu sa uputstvima i procedurama koje su dostavili u vezi sa analizom evro novčanica i kovanica i drugih valuta za koje se sumnja da su falsifikovane.
4. Finansijske institucije moraju da izveštavaju CBK o evro novčanicama i kovanicama i drugim stranim valutama za koje se sumnja da su falsifikovane koje su dostavljale nadležnom organu na mesečnom nivou.

Član 7.

Radnje koje moraju preduzeti operateri gotovine kada rukuju sa sumnjivim falsifikovanim novčanicama i kovanicama evra i drugim valutama

1. U slučajevima kada operateri gotovine otkriju novčanicu/kovanicu za koju veruju da je falsifikovana, treba da prate korake navedene u nastavku.
 - 1.1. Mirno i ljubazno, pred strankom, izvršite dodatnu i pažljivu proveru zaštitnih obeležja novčanice/kovanice za koju se sumnja da je falsifikovana.
 - 1.2. Uverite se da sumnjiva novčanica/kovanica uvek ostane ispred stranke.

1.3. Ako i nakon dodatne verifikacije i dalje imate nedoumice, objasnite stranci da nešto nije u redu sa novčanicom/kovanicom i da se morate konsultovati sa svojim nadređenim.

1.4. Ne vraćajte stranki novčanicu/kovanicu za koju se sumnja da je falsifikovana ako ona to traži.

1.5. Strana je možda bila žrtva prevare i kao rezultat toga može biti zabrinuta i iritirana što novčanica/kovanica u posedu nije originalna. U tom slučaju pokušajte da obavestite stranku da on/ona nije osumnjičena, već da je sumnja na novčanicu/kovanici.

1.6. Proverite da li sigurnosna kamera radi i proverite da li snima.

1.7. Recite stranci da ste prema važećim zakonima dužni da obavestite nadležni organ i sačinite izveštaj (Izveštaj o sumnji na lažni novac).

1.8. Obavestiti nadležni organ telefonom ili drugim sredstvima komunikacije o slučaju koji se pojavio.

1.9. Sa što manje kontakta, kopirajte obe strane novčanice/kovanice za koje se sumnja da su falsifikovane i čuvajte ove kopije za internu evidenciju.

1.10. Sa što manje kontakta, stavite novčanicu/kovanicu za koju se sumnja da je falsifikovana u providni omot.

1.11. Popunite relevantne odeljke izveštaja o sumnji na falsifikovani novac i dostavite kopiju izveštaja stranci.

1.12. Pored toga, vaš nadzornik može razgovarati sa stranom o sumnji na falsifikovanu novčanicu/kovanicu, kao i o zakonskim obavezama institucije da to prijavi i važnosti povlačenja falsifikovane novčanice/kovanice iz optičaja. Takođe može obavestiti stranku da ako se novčanica/kovanica za koju se sumnja da je falsifikovana nakon pregleda od strane nadležnog organa pokaže da je originalna, onda će finansijska institucija nadoknaditi strani za iznos oduzete novčanice/kovanice.

1.13. Dostavite nadležnom organu po ovom postupku original izveštaja o sumnji na falsifikovani novac i providni omot u kome se nalazi novčanica/kovanica za koju se sumnja da je falsifikovana. Dok u kopiji ovog izveštaja uzmite potpis za prihvatanje od službenika nadležnog organa i čuvajte ga za internu evidenciju.

Član 8.

Saradnja sa domaćim i stranim vlastima

U skladu sa zakonskim zahtevima na snazi, CBK će saradivati sa domaćim i stranim nadležnim vlastima za razmenu informacija, u vezi sa sprečavanjem i zaštitom evro novčanica i kovanica i drugih valuta od falsifikovanja.

POGLAVLJE III

ZAMENA OŠTEĆENIH EVRO NOVČANICA I KOVANICA

Član 9.

Svrha

Svrha ovog poglavlja je utvrđivanje minimalnih kriterijuma za zamenu oštećenih evro novčanica i kovanica i njihovo povlačenje iz opticaja u skladu sa članom 17. i 18. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Kosova i oslanjajući se na Odluku ECB/2003/4 od 20. marta 2003. Evropske centralne banke, dopunjenu Odlukom ECB/2013/10 od 19. aprila 2013. o apoenima, specifikacijama, reprodukciji, zameni i povlačenju evro novčanica i Uredbu (EU) br. 1210/2010 Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 15. decembra 2010. o proveru autentičnosti i postupanju s evro kovanicama i podobnosti evro kovanica za opticaj.

Član 10.

Zahtevi za zamenu oštećenih evro novčanica

1. Deo prave evro novčanice koji se mora pokazati da bi se kvalifikovao za zamenu podleže minimalnim zahtevima koji moraju biti ispunjeni. Ovi zahtevi se uglavnom odnose na površinu oštećene novčanice.
2. Na osnovu zahteva, finansijske institucije će zameniti originalne oštećene evro novčanice u slučajevima kada:
 - 2.1. je podneto najmanje 60% površine novčanice.
 - 2.2. je podneto sa manje od 60% i više od 50% površine novčanice ako podnosilac zahteva (klijent) pismenim izveštajem dokaže da su delovi koji nedostaju nenamerno uništeni.
3. Za zamenu oštećenih evro novčanica, finansijska institucija podnosiocu zahteva nudi standardni obrazac koji treba da popuni, kojim se obezbeđuje da sadrži sledeće elemente:
 - 3.1. izvršena je identifikacija Podnosioca zahteva (klijenta) koji zahteva zamenu novčanice/novčanica.
 - 3.2. detalje o oštećenoj novčanici (apoen, serijski broj, nominalna vrednost i ukupan iznos) podnosilac zahteva (klijent) evidentira i proverava od strane finansijske institucije.
 - 3.3. data su potpuna objašnjenja od strane Podnosioca zahteva (klijenta) o poreklu novčanice (dokaz o vlasništvu, razlog držanja i sl.).

- 3.4. data su potpuna objašnjenja Podnosioca zahteva (klijenta) o načinu na koji je novčanica oštećena.
- 3.5. data su potpuna dodatna pismena objašnjenja od strane Podnosioca zahteva (klijenta) u vezi sa vrstom nečistoće, kada postoje slučajevi da je novčanica umrljana bojom ili vlagom.
- 3.6. data su potpuna dodatna pismena objašnjenja Podnosioca zahteva (klijenta) u vezi sa načinom spaljivanja, kada postoje slučajevi oštećenja novčanice usled velike toplote ili požara.
- 3.7. data su potpuna dodatna pismena objašnjenja Podnosioca zahteva (klijenta) u vezi sa neuobičajenim načinom oštećenja, kada postoje slučajevi oštećenja novčanice koji nisu navedeni u gore navedenim tačkama.

Član 11.

Zahtevi za zamenu oštećenih evro kovanica

1. Prave evro kovanice koje moraju biti predstavljene da bi se kvalifikovale za zamenu podležu pravilima i zahtevima navedenim u članovima 8, 9, 10. i 11. Uredbe (EU) br. 1210/2010 Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 15. decembra 2010. o proveri autentičnosti i postupanju s evro kovanicama i podobnosti evro kovanica za opticaj.
2. Za prijavu za zamenu oštećenih evro kovanica, finansijska institucija podnosiocu zahteva dostavlja standardni obrazac koji treba da popuni, kroz koji se obezbeđuje da sadrži sledeće elemente:
 - 2.1 izvršena je identifikacija Podnosioca zahteva (klijenta) koji zahteva zamenu kovanica.
 - 2.2 oštećene kovanice označava Podnosilac zahteva (klijent) i proverava finansijska institucija.
 - 2.3 data su potpuna objašnjenja od strane Podnosioca zahteva (klijenta) o poreklu kovanica (dokaz o vlasništvu, razlog držanja i sl.).
 - 2.4 data su potpuna objašnjenja Podnosioca zahteva (klijenta) o načinu na koji su kovanice oštećene.
 - 2.5 data su potpuna dodatna pismena objašnjenja Podnosioca zahteva (klijenta) u vezi sa vrstom oštećenja, kada se pojavljuju slučajevi fizičkog oštećenja kovanica.

- 2.6 data su potpuna dodatna pismena objašnjenja Podnosioca zahteva (klijenta) u vezi sa načinom neuobičajenog oštećenja, kada postoje slučajevi oštećenja kovanica koji nisu navedeni u gore navedenim tačkama.
3. Na osnovu zahteva Podnosioca zahteva, finansijske institucije treba da kontaktiraju banku evrozone da dobiju uputstva o uslovima zamene i povraćaja oštećenih kovanica evra.
 4. Dodatni uslovi i odredbe banke iz evrozone koji nisu definisani u ovoj uredbi podležu zahtevima zamene.

Član 12.

Obrada zahteva za zamenu oštećenih evro novčanica aktiviranjem uređaja protiv krađe

1. CBK će obrađivati zahteve finansijskih institucija za zamenu obojenih evro novčanica od aktiviranja uređaja protiv krađe prema sledećim uslovima.
 - 1.1 finansijska institucija je dala pismena objašnjenja o incidentu, uzroku i vrsti boje.
 - 1.2 policijski organi su obavešteni i na licu mesta su data pismena objašnjenja od strane policijskih organa (policijski izveštaj) u vezi sa incidentom, uzrokom i vrstom boje.
 - 1.3 date se kopije tehničkih specifikacija boja uređaja protiv krađe koje koriste finansijske institucije.
 - 1.4 dodatni uslovi koje primenjuje banka evrozone koji nisu definisani ovom uredbom.
2. Na osnovu zahteva finansijske institucije, CBK će kontaktirati banku evrozone da zatraži nadoknadu evro novčanica oštećenih aktiviranjem uređaja protiv krađe.
3. CBK će prihvatiti u zapečaćenim paketima evro novčanice oštećene aktiviranjem uređaja protiv krađe i sva relevantna dokumenta od finansijske institucije po principu prikupljanja davanjem dokaza o isporuci finansijskoj instituciji.
4. CBK će evro novčanice oštećene aktiviranjem uređaja za zaštitu od krađe i relevantna dokumenta primljena od finansijskih institucija poslati banci evrozone po principu prikupljanja na osnovu zahteva za zamenu.

5. Kreditiranje finansijskih institucija od strane CBK-a za nadoknađeni iznos se vrši tek nakon što je kontaktirana banka evrozone zatvorila slučaj i kreditirala CBK za iznos poslat na nadoknadu.

Član 13.

Odbijanje zamene oštećenih evro novčanica i kovanica

1. U slučajevima kada finansijske institucije imaju dovoljno razloga da veruju da su evro novčanice i kovanice namerno oštećene ili da je sa njima počinjeno krivično delo, treba odbiti njihovu zamenu i obavestiti policijske organe. Samo ako nadležni organi odluče drugačije na kraju istrage, evro novčanice/kovanice će biti kvalifikovane za zamenu.
2. Evro novčanice oštećene u malom stepenu, kao što je cepanje, pisanje brojeva ili kratkih reči i slično, u principu se neće smatrati namerno oštećenim evro novčanicama.

Član 14.

Naknade za zamenu oštećenih evro novčanica

1. Naknada koju primenjuju finansijske institucije za zamenu oštećenih evro novčanica ne bi trebalo da pređe iznos od 1 evro za oštećenu evro novčanicu u slučajevima kada je Podnosilac zahteva (klijent) podneo samo jednu novčanicu za zamenu.
2. Naknada koju primenjuju finansijske institucije za zamenu oštećenih evro novčanica ne bi trebalo da pređe iznos od 0,5 evra za jednu oštećenu evro novčanicu u slučajevima kada je Podnosilac zahteva (klijent) podneo dve ili više oštećenih novčanica za zamenu.
3. Finansijske institucije će pokriti sve naknade koje banke evrozone primenjuju za zamenu evro novčanica koje su oštećene tokom upotrebe uređaja protiv krađe.

Član 15.

Naknade za zamenu oštećenih evro kovanica

1. Naknade koje primenjuju finansijske institucije za zamenu oštećenih evro kovanica podležu pravilima i zahtevima navedenim u relevantnim članovima Uredbe (EU) br. 1210/2010 Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 15. decembra 2010. o proveri autentičnosti i postupanju s evro kovanicama i podobnosti evro kovanica za opticaj.
2. Finansijske institucije će pokriti sve naknade koje banke evrozone primenjuju za zamenu oštećenih evro kovanica.

POGLAVLJE IV
MINIMALNI STANDARDI ZA KONTROLU I VRAĆANJE U OPTICAJ EVRO
NOVČANICA I KOVANICA

Član 16.
Svrha

Svrha ovog poglavlja je da se utvrde minimalni standardi kontrole i vraćanja u opticaj evro novčanica i kovanica u skladu sa standardima klasifikacije uslova koje je odobrio Evropski sistem centralnih banaka odlukom ECB/2010/14 Evropske centralne banke od 16. septembra 2010. o autentičnosti, podobnosti i vraćanju u opticaj evro novčanica i Uredbom (EU) br. 1210/2010 Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 15. decembra 2010. o proveru autentičnosti i postupanju s evro kovanicama i podobnosti evro kovanica za opticaj.

Član 17.
Opšti zahtevi
za kontrolu i vraćanje u opticaj evro novčanica

1. Finansijske institucije moraju da obezbede da evro novčanice koje prime tokom svoje delatnosti i koje nameravaju da vrate u opticaj, budu proverene na autentičnost i podobnost u skladu sa odredbama ove uredbe.
2. Provera autentičnosti i podobnosti evro novčanica se vrši:
 - 2.1 preko mašina za rukovanje novčanicama
 - 2.2 ručno od strane osoblja obučenog za ovu svrhu
3. Mašine koje se koriste od osoblja finansijskih institucija, kada se koriste u svrhu provere autentičnosti i podobnosti i mašine koje se koriste od klijenta finansijskih institucija mogu se staviti u upotrebu od strane subjekata ove uredbe samo ako su uspešno testirane od strane Evropskog sistema centralnih banaka.
4. Finansijske institucije, uz prethodno odobrenje CBK-a, na privremeni period, mogu vraćati u opticaj evro novčanice koje ručno obrađuje obučeno osoblje ali ne više od 5% obima i samo u slučaju događaja koji može uticati na značajne smanjenje kapaciteta obrade mašina.

Član 18.
Opšti zahtevi
za kontrolu i vraćanje u opticaj evro kovanica

1. Finansijske institucije moraju da obezbede da evro kovanice koje prime tokom svoje delatnosti i koje nameravaju da vrate u opticaj budu proverene na autentičnost i podobnost u skladu sa odredbama ove uredbe.
2. Provera autentičnosti i podobnosti evro kovanica se vrši:
 - 2.1 preko mašina za rukovanje kovanicama
 - 2.2 ručno od strane člana osoblja obučenog za ovu svrhu
3. Mašine koje se koriste od osoblja finansijskih institucija, kada se koriste u svrhu provere autentičnosti i podobnosti i mašine koje se koriste od klijenata finansijskih institucija mogu se staviti u upotrebu od strane subjekata ove uredbe samo ako su uspešno testirane od strane Evropskog sistema centralnih banaka.

Član 19.
Opšti tehnički zahtevi
za mašine za rukovanje evro novčanicama

1. Mašine za rukovanje novčanicama moraju da obrađuju evro novčanice, klasifikacijom i fizički odvajajući prema odredbama ove uredbe bez umešanja operatera mašina.
2. Mašine za rukovanje evro novčanicama moraju imati potreban broj slagača (*stacker*) namenjenih za obezbeđivanje tačne klasifikacije i odvajanja evro novčanica koje se obrađuju.
3. Mašine za rukovanje evro novčanicama moraju biti podešene da obezbede tačno otkrivanje novih falsifikovanih novčanica i, prema potrebi, omogućće postavljanje blažih ili strožih standarda u klasifikaciji podobnosti.

Član 20.
Opšti tehnički zahtevi
za mašine za rukovanje evro kovanicama

1. Mašine za rukovanje kovanicama moraju da obrađuju evro kovanice, obezbeđujući tačnu klasifikaciju i odvajanje za koje se sumnja da evro kovanice su falsifikovane kao i oštećene evro kovanice.
2. Mašine za rukovanje evro kovanicama moraju biti podešene da bi obezbedili tačno otkrivanje novih falsifikovanih kovanica.

Član 21.
Kategorije mašina
za rukovanje evro novčanicama

1. U cilju zaštite integriteta evro novčanica i omogućavanja otkrivanja falsifikovanja, evro novčanice koje se stavljaju u opticaj moraju, osim pravih, biti i u dobrom kvalitetnom (odgovarajućem) stanju kako bi se osiguralo da se ove evro novčanice mogu lako proveriti za njihovu autentičnost. Prema tome, neophodna je provera autentičnosti i podobnosti od strane finansijskih institucija.
2. Provere podobnosti evro novčanica moraju da se vrše uz pomoć mašina za obradu i/ili ručno od strane obučenog osoblja.
3. Mašine za rukovanje novčanicama su kategorisane u:
 - 3.1 mašine koje koristi klijent finansijske institucije
 - 3.2 mašine koje koristi osoblje finansijske institucije.

Član 22.
Kategorije mašina koje se koriste
od klijenta finansijske institucije

1. Mašine koje koristi klijent finansijske institucije su kategorisane prema definicijama u tabeli 1.

Tabela 1:
Kategorije mašina koje se koriste od klijenta finansijske institucije

Kategorija	Vrsta	Opis
A. Mašine koje koristi klijent finansijske institucije kada se gotovina deponuje i omogućava da se uđe u trag klijentu		
1	CIM mašine za deponovanje gotovine* * <i>Cash-In Machines</i>	Mašine za deponovanje gotovine (CIM) omogućavaju klijentima da deponuju evro novčanice na svoje bankovne račune koristeći debitnu karticu ili druga sredstva, ali nemaju funkciju podizanja gotovine. Mašine za deponovanje gotovine (CIM) proveravaju autentičnost novčanica i omogućavaju da se uđe u trag vlasniku računa; a provere podobnosti su opcione.
2	CRM mašine za ponovno stavljanje u opticaj gotovine* * <i>Cash-Recycling Machines</i>	Mašine za ponovno stavljanje u opticaj gotovine (CRM) omogućavaju klijentima da deponuju i podižu evro novčanice sa svojih bankovnih računa, koristeći bankovnu karticu ili druga sredstva. Mašine za ponovno stavljanje u opticaj gotovine (CRM) proveravaju autentičnost i podobnost evro novčanica i omogućavaju da se uđe u trag vlasniku računa. Za podizanje novčanica, CRM-ovi mogu da koriste samo autentične i odgovarajuće evro novčanice koje su drugi klijenti deponovali u prethodnim transakcijama.
3	Kombinovane mašine za deponovanje gotovine CCM* * <i>Combined Cash-in Machines</i>	Kombinovane mašine za deponovanje gotovine (CCM) omogućavaju klijentima da deponuju i podižu evro novčanice sa svojih bankovnih računa, koristeći bankovnu karticu ili druga sredstva. CCM-i proveravaju autentičnost evro novčanica i omogućavaju da se uđe u trag vlasniku računa; a provere podobnosti su opcione. Za podizanje, CCM-i ne koriste evro novčanice koje su drugi klijenti deponovali u prethodnim transakcijama, već samo evro novčanice ubačene u njih.
B. Ostale mašine koji se koriste od klijenta finansijske institucije		
4	Mašine za podizanje gotovine COM* * <i>Cash-Out Machines</i>	Mašine za podizanje gotovine (COM) su mašine za podizanje gotovine koje proveravaju autentičnost i podobnost evro novčanica pre nego što se izdaju klijentu. COM koriste evro novčanice koje su u njih deponovali subjekti ili drugi automatski sistemi (npr. automati za prodaju).

Član 23.
Kategorije mašina koje se koriste od osoblja finansijske institucije

1. Mašine koje koristi osoblje finansijske institucije su kategorisane prema definicijama u tabeli 2.

Tabela 2:
Kategorije mašina koje se koriste od osoblja finansijske institucije

Kategorija	Vrsta	Opis
1	BPM mašina za obradu novčanica* * <i>Banknote Processing Machines</i>	Mašine za obradu novčanica (BPM) proveravaju autentičnost i podobnost evro novčanica i drugih valuta. Mašine BPM kategorije imaju najmanje tri namenjena slagača: <ul style="list-style-type: none"> ✓ najmanje jedan izlazni slagač (<i>output stacker</i>) namenjen za novčanice podobne za vraćanje u opticaj. ✓ najmanje jedan izlazni slagač (<i>output stacker</i>) namenjen za novčanice nepodobne za vraćanje u opticaj. ✗ najmanje jedan slagač namenjen za odbacivanje sumnjivih novčanica (<i>reject stacker</i>).
2	BAM mašine za autentičnost novčanica* * <i>Banknote Authentication Machines</i>	Mašine za autentičnost novčanica (BAM) proveravaju autentičnost evro i drugih stranih novčanica. Mašine BAM kategorije imaju dva namenjena slagača: <ul style="list-style-type: none"> ✓ izlazni slagač (<i>output stackers</i>) namenjen za novčanice podobne i nepodobne za vraćanje u opticaj. ✗ slagač namenjen za odbacivanje sumnjivih novčanica (<i>reject stacker</i>).
3	Pomoćne mašine za radnika na šalteru za vraćanje u opticaj TARM* * <i>Teller Assistant Recycling Machines</i>	Pomoćne mašine za radnika na šalteru za vraćanje u opticaj (TARM) su mašine za vraćanje u opticaj gotovine koje se koriste od rukovaoca gotovinom koji proverava autentičnost i podobnost evro novčanica. Za podizanje, TARM može koristiti autentične i podobne evro novčanice koje su drugi klijenti deponovali u prethodnim transakcijama. Oni bezbedno čuvaju novčanice i omogućavaju rukovaocima gotovinom da kreditiraju ili zadužuju bankovne račune klijenata.
4	Pomoćne mašine za radnika na šalteru TAM* * <i>Teller Assistant Machines</i>	Pomoćne mašine za radnika na šalteru (TAM) su mašine koje se koriste od operatera gotovinom koji proveravaju autentičnost novčanica u evrima i drugim stranim novčanicama. Oni bezbedno čuvaju novčanice i omogućavaju finansijskim institucijama da kreditiraju ili zadužuju bankovne račune klijenata.

2. U slučaju kada pomoćne mašine za radnika na šalteru za vraćanje u opticaj (TARM) i pomoćne mašine za radnika na šalteru (TAM) dozvoljavaju da ih korisnici koriste za deponovanje ili podizanje evro novčanica, ove mašine se moraju smatrati mašinama koje koristi klijent finansijske institucije i moraju klasifikovati i rukovati evro novčanicama u skladu sa spiskom kategorija klasifikacije i rukovanja evro novčanicama.

Član 24.

Minimalni standardi za kontrolu stanja evro novčanica

1. Finansijske institucije su obavezne da vrše proveru podobnosti svih evro novčanica koje prime tokom svog poslovanja, pored provere njihove autentičnosti.

2. Euro novčanice koje ne prođu proveru autentičnosti i podobnosti ne smeju se vraćati u opticaj.
3. Euro novčanice koje prilikom obrade i klasifikacije ne ispunjavaju kriterijume podobnosti utvrđene u spisku kriterijuma za proveru podobnosti euro novčanica, moraju se ukloniti iz opticaja. Sledeći spisak obuhvata glavne kriterijume za proveru podobnosti euro novčanica:

Tabela 3:

Spisak minimalnih kriterijuma za proveru podobnosti euro novčanica

#	Defekt u novčanici	Opis
1	Nečistoća	Proširena nečistoća po celoj novčanici
2	Mrlja	Lokalizovana koncentracija nečistoće
3	Crteži i natpisi	Dodati crteži ili slova ili beleške bilo koje vrste na euro novčanici
4	Bezbojna	Nedostatak boje na nekim delovima ili celoj novčanici, npr. oprana novčanica
5	Pohabana	Samo po sebi razumljivo
6	Rupa (otvor) u novčanici	Samo po sebi razumljivo
7	Pocepana	Novčanica kojoj nedostaju delovi, najmanje jedna ivica (za razliku od rupe)
8	Popravljena	Delovi iste novčanice spojeni lepljivom trakom ili lepkom
9	Zgužvana	Višestruko poklapanje bilo koje vrste
10	Omekšana	Strukturna oštećenja koja dovode do značajnog nedostatka čvrstoće
11	Poklapana	Samo po sebi razumljivo
12	Preklapanje ivica	Samo po sebi razumljivo
13	Novčanica od različitih novčanica	Novčanica sastavljena od delova različitih novčanica

3.1. Nečistoća

Nečista euro novčanica povećava vizuelnu gustinu i smanjuje njihovu refleksiju.

Donja tabela navodi maksimalno povećanje gustine graničnog uzorka u poređenju sa novim euro novčanicama koje euro novčanice mogu da prikažu da bi bile klasifikovane kao prihvatljive:

Tabela 4:
Nivoi optičke gustine

Denominacija	Maksimalno povećanje gustine graničnog uzorka u odnosu na novu evro novčanicu	Filter
5 EUR	0.06	Magenta (purpurno)
10 EUR	0.06	Magenta (purpurno)
20 EUR	0.08	Magenta (purpurno)
50 EUR	0.07	Magenta (purpurno)
100 EUR	0.07	Magenta (purpurno)
200 EUR	0.04	Magenta (purpurno)
500 EUR	0.04	Magenta (purpurno)

3.2. Mrlja

Evro novčanice sa lokalizovanom koncentracijom nečistoće od najmanje 9 mm sa 9 mm na neštampanom delu ili najmanje 15 mm sa 15 mm na odštampanom delu su neprihvatljive.

3.3. Crteži i natpisi

Evro novčanice sa lokalizovanom koncentracijom pisanja ili crteža. Ne postoji obavezan zahtev.

3.4. Bezbojne novčanice

Evro novčanice gube boju, na primer, kada su oprane ili su bile pod dejstvom deterdženata. Ove vrste evro novčanica koje nisu pogodne za vraćanje u opticaj mogu se otkriti detektorima slike ili UV detektorima.

3.5. Pohabane novčanice

Evro novčanice sa pohabanim otvorenim delovima i koje nisu delimično ili potpuno pokrivene pokretnim trakama mašina su neprihvatljive ukoliko veličina pohabanog dela je veća od dole naznačene.

Tabela 5:
Habanje

Pravac	Širina	Dužina
Vertikalno	4 mm	8 mm
Horizontalno	4 mm	15 mm
Dijagonalno	4 mm	18 mm (*)

* mereno povlačenjem prave linije od vrha pohabanog dela do strane novčanice gde habanje počinje (koordinatna projekcija), umesto da se meri dužina samog pohabanog dela.

3.6. Rupa

Evro novčanice sa rupama, koje nisu delimično ili potpuno prekrivene pokretnom trakom mašina, treba klasifikovati kao neispravne ukoliko je površina otvora veća od 10 mm².

3.7. Pocepana

Evro novčanice čija je dužina smanjena za 6 mm ili više ili širina smanjena za 5 mm ili više nisu pogodne za vraćanje u opticaj. Sva merenja se odnose na razlike između nominalnih dužina i širina evro novčanica.

3.8. Popravljena

Popravljena evro novčanica nastaje spajanjem delova novčanice, npr. koristeći lepljivu traku ili lepak. Evro novčanica sa trakom koja pokriva površinu veću od 10 mm sa 40 mm i debljine više od 50 µm (mikro-metara) nije pogodna za vraćanje u opticaj.

3.9. Zgužvane

Zgužvane evro novčanice se normalno mogu identifikovati ukoliko je njihov nivo refleksivnosti ili čvrstoće smanjen.

3.10. Omekšane

Evro novčanice sa značajno smanjenom strukturnom čvrstoćom izdvajaju se kao nepogodne za vraćanje u opticaj. Pošto je mekoća obično povezana sa nečistoćom, omekšane evro novčanice se uglavnom otkrivaju i detektorima nečistoće.

3.11. Poklapane

Poklapane evro novčanice zbog njihove smanjene dužine ili širine mogu da otkriju senzori koji proveravaju veličinu evro novčanica. Takođe, mogu se otkriti senzorima debljine. Međutim, zbog tehničkih ograničenja, samo poklapane novčanice koje ispunjavaju kriterijume definisane za one pocepane, tj. poklapanja koja dovode do smanjenja dužine za više od 6 mm ili smanjenja širine za više od 5 mm mogu se identifikovati i nisu pogodne za vraćanje u opticaj.

3.12. Preklapanje ivica

Evro novčanica sa preklapanim ivicama površine veće od 130 mm² i dužine veće od 10 mm na najkraćoj strani nije pogodna za vraćanje u opticaj.

3.13. Novčanice od različitih novčanica

Ove novčanice nastaju kada se evro novčanice namerno dele na nekoliko delova od kojih samo se neki spajaju ili kada se delovi različitih evro novčanica spajaju da bi se stvorile dodatne evro novčanice. Pošto se ove evro novčanice razlikuju od pravih novčanica po smanjenoj veličini, debljini i izobličenosti slike, mašine za detekciju veličine, debljine ili slike mogu da identifikuju ove novčanice.

4. Interni detektori u mašinama za obradu novčanica moraju biti podešeni za izdvajanje novčanica nepodobnih za optičaj prema kriterijumima navedenim u spisku minimalnih kriterijuma za proveru podobnosti evro novčanica.

Član 25.

Minimalni standardi za vraćanje u optičaj evro novčanica

1. Finansijske institucije mogu da vraćaju evro novčanice u ponovni optičaj pod uslovom da novčanice koje se vraćaju u optičaj su propisno proverene za autentičnost i podobnost.
2. Provere stanja novčanica će se vršiti u skladu sa kriterijumima utvrđenim u spisku minimalnih kriterijuma za klasifikaciju i podobnost evro novčanica (*Tabela 3*) po postupku definisanom u spisku kategorija klasifikacije i rukovanja evro novčanicama (*Tabela 6*).
3. Evro novčanice u lošem (nepodobnom) stanju moraju se deponovati u CBK i/ili poslati odgovarajućoj instituciji u evrozoni.
4. Evro novčanice za koje se sumnja da su falsifikovane moraju se predati nadležnim organima u skladu sa uputstvima i postupcima ovih poslednjih.
5. Prilikom ručnog proveravanja evro novčanica ili pomoću opreme za verifikaciju ili mašina za obradu novčanica moraju se primeniti sledeća pravila o klasifikaciji, kontroli i rukovanju.

Tabela 6:

Spisak kategorija klasifikacije i rukovanja evro novčanicama

Kategorija	Klasifikacija	Ishod nakon kontrole	Radnja
4a	Novčanice identifikovane kao prave i u dobrom stanju.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sve provere autentičnosti koje je izvršila mašina dale su pozitivne rezultate. ✓ Provere stanja koje je izvršila mašina dale su pozitivne rezultate. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Može se koristiti za vraćanje u optičaj. ✓ Mogu se deponovati u Centralnoj banci Kosova ✓ Mogu se poslati odgovarajućoj instituciji u evrozoni. ✓ Može se kreditirati vlasniku računa.
4b	Novčanice identifikovane kao prave ali u nepodobnom stanju.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sve provere autentičnosti koje je izvršila mašina dale su pozitivne rezultate. ✗ Provere podobnosti koje je izvršila 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ne može se koristiti za vraćanje u optičaj. ✓ Moraju biti deponovani u

		mašina dale su negativne rezultate.	Centralnoj banci Kosova ili poslati odgovarajućoj instituciji u evrozoni. ✓ Može se kreditirati vlasniku računa.
1	Predmeti koji nisu prepoznati kao evro novčanice	Nisu priznate kao evro novčanice iz jednog od sledećih razloga: <ul style="list-style-type: none"> ✗ novčanice koje nisu evro; ✗ predmeti slični novčanica evra; ✗ pogrešna slika ili format; ✗ velika prelamanja ivica ili delova koji nedostaju; ✗ greška mašine za obradu u toku isporuke ili prevoza novčanica. 	? Operater treba da je uzme sa mašine za dalju procenu i rukovanje. ? Predmeti koji nisu priznati kao evro novčanice: npr. prazan papir, druge valute i čekovi. ? Nakon vizuelne procene od strane člana osoblja, ovi predmeti treba da budu odvojeni.
2	Sumnja se na falsifikovane evro novčanice	Slika i format su prepoznati, ali jedan ili više proverenih elemenata za autentičnost nisu otkriveni od strane mašine ili su očigledno van standardne tolerancije.	? Operater treba da je uzme sa mašine za dalju procenu i rukovanje. ? Moraju se posebno analizirati i oduzeti zbog sumnje da su falsifikovani. ? Moraju biti predate nadležnim organima zbog sumnje da su falsifikovane novčanice ? Deponentu se mora dostaviti potvrda o oduzimanju. ✗ Ne treba da se kreditira na račun vlasnika računa.
3	Evro novčanice koje nisu jasno overene.	Slika i format se prepoznaju, ali se ne prepoznaju svi elementi autentičnosti koji su provereni mašinom zbog odstupanja u kvalitetu, starosti i/ili toleranciji. U većini slučajeva novčanice su lošeg kvaliteta, što mogu biti i falsifikovane.	? Operater treba da ga uzme sa mašine za dalju procenu i tretman. ? Moraju se posebno analizirati i oduzeti ukoliko se ne može potvrditi autentičnost. ? Zbog nemogućnosti provere autentičnosti, moraju se dostaviti nadležnim organima na proveru. ✗ Ne treba da se kreditira na račun vlasnika računa.

Član 26.

Posebna pravila za upotrebu mašina i klasifikacije za neke mašine koje koristi osoblje

1. Posebna pravila klasifikacije za određene mašine koje koristi osoblje finansijske institucije su:

1.1 Mašine za obradu novčanica (*BPM*) koje fizički klasifikuju i odvajaju evro novčanice kategorije 1, 2. i 3. u jednom ili više slagača namenjenih za odbacivanje (*reject stackers*) i fizički sortiraju i odvajaju evro novčanice kategorije 4a. i 4b. u najmanje dva namenjena izlazna slagača (*output stackers*). Za obavljanje ovog procesa, mašine za obradu novčanica (*BPM*) opremljene su sa najmanje tri namenjena slagača, kako bi se izbeglo umešanje operatera mašina. Mašine za obradu novčanica (*BPM*) opremljene samo jednim slagačem namenjenim za odbacivanje i jednim slagačem namenjenim za izlaz mogu da klasifikuju i odvajaju evro novčanice ukoliko su ispunjeni sledeći zahtevi:

1.1.1 provere autentičnosti i podobnosti vrše se u prvom procesu. U ovom procesu, svaka evro novčanica kategorije 4a. mora biti odvojena u

poseban slagač za izlaz, dok evro novčanice kategorije 1, 2, 3. i 4b. moraju biti odvojene u drugom slagaču namenjenom za odbacivanje, koji nema fizički kontakt sa evro novčanicama kategorije 4a.

1.1.2 novčanice kategorije 1, 2, 3. i 4b. odvojene u drugom slagaču tokom prvog procesa biće ponovo obrađene drugim postupkom. U ovom drugom procesu, svaka evro novčanica kategorije 4b. mora biti odvojena na namenjenom izlaznom slagaču, dok evro novčanice kategorija 1, 2. i 3. moraju biti odvojene na drugom namenjenom slagaču za odbacivanje. U ovom procesu, pošto mašina nije u mogućnosti da fizički odvoji kategoriju 1, 2. i 3. u namenske slagače, ove novčanice će se tretirati kao beleške kategorije 2.

1.1.3 novčanice kategorije 1, 2. i 3. odvojene zajedno tokom drugog procesa biće uzete iz mašine i njima će se rukovati i analizirati ručno za dalju klasifikaciju prema kategorijama 1, 2. i 3.

1.2 Mašine za autentičnost novčanica (*BAM*) fizički klasifikuju i odvajaju evro novčanice kategorije 1, 2. i 3. u slagaču namenjenom za odbacivanje i fizički klasifikuju i odvajaju evro novčanice kategorije 4a. i 4b. u slagaču namenjenom za izlaz. Za sprovođenje ove radnje, mašine za autentičnost novčanica su opremljene sa ukupno dve namenjena slagača kako bi se izbegla umešanje operatera mašina. Mašine za autentičnost novčanica (*BAM*) opremljene samo jednim slagačem namenjenim za izlaz mogu da odvoje evro novčanice ukoliko su ispunjeni ovi zahtevi:

1.2.1 kad god se evro novčanica kategorije 1, 2. ili 3. odvoji tokom procesa, mašina mora odmah zaustaviti proces i držati evro novčanicu kategorije 1, 2. ili 3. u položaju koji izbegava fizički kontakt sa overenim evro novčanicama.

1.2.2 ishod ove provere autentičnosti mora biti prikazan na ekranu za svaku evro novčanicu 1, 2. ili 3. kategorije.

1.2.3 mašina mora da proveri prisustvo evro novčanice kategorije 1, 2. ili 3. kada se prekida proces, a proces se može nastaviti nakon fizičkog odvajanja novčanice kategorije 1, 2. ili 3. evra od strane operatera.

1.2.4 za svaki prekid obrade operater ne može pristupiti više od jedne evro novčanice kategorije 1, 2. ili 3.

Član 27.
Upotreba mašina za obradu
i testove učinka

1. Mašine za obradu koje koriste finansijske institucije za proveru i klasifikaciju evro novčanica i kovanice i drugih valuta moraju biti u stanju da precizno identifikuju falsifikovane evro novčanice i druge strane novčanice od pravih.
2. Mašine za obradu koje koriste finansijske institucije u svrhu provere autentičnosti i podobnosti evro novčanica i kovanica mogu se staviti u upotrebu od strane finansijskih institucija samo ako su ove mašine uspešno testirane od strane Evropskog sistema centralnih banaka.
3. Mašine za obradu evro novčanica koje su uvedene i planiraju da se uvedu u upotrebu finansijske institucije moraju biti navedene na listi Evropske centralne banke:
4. Mašine za obradu evro kovanica koje su uvedene i planiraju se da se uvedu u upotrebu finansijske institucije moraju biti navedene na listi Evropske komisije:
5. Finansijske institucije moraju da pribave izjavu od proizvođača mašine ili njegovog ovlašćenog predstavnika, koja garantuje da karakteristike instalirane mašine odgovaraju karakteristikama mašine koja se nalazi na objavljenj listi Evropske centralne banke i/ili Evropske komisije i da instalirana mašina obrađuje novčanice i kovanice na isti način kao mašina istog tipa koju je testirala Evropska centralna banka.
6. Mašine koje poseduju i koriste finansijske institucije koje nisu obuhvaćene u listu objavljenj na veb stranici Evropske centralne banke i Evropske komisije ne smeju se koristiti.
7. Finansijske institucije kontinuirano obezbeđuju pun rad mašina za obradu kao preduslov za proveru količine, autentičnosti i podobnosti evro novčanica i kovanica.
8. Finansijske institucije obezbeđuju da imaju najnoviju verziju hardvera/softvera koji obezbeđuje proizvođač mašina i obezbeđuju da se hardver/softver kontinuirano ažurira kao preduslov za proveru količine, autentičnosti i podobnosti evro novčanica i kovanica u skladu sa nedavnim razvojem i zahtevima.
9. U cilju postizanja punog učinka (pravilne provere autentičnosti i podobnosti), finansijske institucije obezbeđuju da u svim filijalama u kojima se evro novčanice obrađuju za vraćanje u opticaj imaju najmanje jednu mašinu za obradu novčanica BPM kategorije koja ima najmanje tri namenska slagača:
 - 9.1 najmanje jedan namenski izlazni slagač (*output stacker*) za novčanice podobne za vraćanje u opticaj (kategorija 4a).

- 9.2 najmanje jedan namenski izlazni slagač (*output stacker*) za novčanice nepodobne za vraćanje u opticaj (kategorija 4b).
- 9.3 najmanje jedan slagač za odbacivanje (*reject stacker*) sumnjivih novčanica (kategorija 1, 2 i 3).
10. U cilju postizanja punog učinka (pravilne provjere autentičnosti i podobnosti), finansijske institucije obezbeđuju da u svim filijalama u kojima se evro kovanice obrađuju za vraćanje u opticaj imaju najmanje jednu mašinu za obradu kovanica kategorije koja ima najmanje tri namenska slagača:
- 10.1 najmanje jedan namenski izlazni slagač (*output stacker*) za kovanice podobne za vraćanje u opticaj.
- 10.2 najmanje jedan namenski izlazni slagač (*reject stacker*) za oštećene i strane novčanice.
- 10.3 najmanje jedan slagač za odbacivanje (*reject stacker*) sumnjivih novčanica.

Član 28.

Nadzor nad mašinama za obradu

1. CBK sam, ili po potrebi u saradnji sa drugim nadležnim organima, može da izvrši inspekcije i testove učinka mašina u cilju ispitivanja unutrašnjih sistema otkrivanja i sposobnosti mašine da razvije glavne funkcije:
 - 1.1 provera autentičnosti evro novčanica i kovanica.
 - 1.2 otkrivanje i odvajanje evro novčanica i kovanica za koje se sumnja da su falsifikovane.
 - 1.3 otkrivanje i odvajanje nepodobnih evro novčanica i kovanica od podobnih, ako se evro novčanice obrađuju za vraćanje u opticaj u kontrolisanom mestu.
 - 1.4 praćenje predmeta identifikovanih kao evro novčanice, za koje se sumnja da su falsifikovane, i evro novčanica koje nisu jasno overene, ako je primenjivo.
2. CBK, za verifikaciju sprovođenja zahteva ove uredbe tokom procesa inspekcije u prostorijama finansijskih institucija, može uzeti uzorke evro novčanica i kovanica koje obrađuju finansijske institucije da ih proveri u svojim prostorijama.

3. U slučaju nesprovođenja odredbi ove uredbe, CBK određuje preduzimanje korektivnih i kaznenih mera protiv finansijskih institucija u određenom roku.

POGLAVLJE V
STANDARDI ZA PAKOVANJE EVRO NOVČANICA I KOVANICA ZA
DEPONOVANJE U CENTRALNOJ BANCI KOSOVA

Član 29.
Svrha

Svrha ovog poglavlja je da definiše standarde za finansijske institucije za pakovanje evro novčanica i kovanica za deponovanje u CBK, a ima za cilj povećanje efikasnosti gotovinskih operacija.

Član 30.
Pakovanje i deponovanje novčanica i kovanica

Evro novčanice i kovanice koje finansijske institucije deponuju u CBK moraju biti pakovane i imenovane kako je navedeno u sledećim člancima.

Član 31.
Pakovanje evro novčanica za deponovanje u CBK

1. Pakovanje evro novčanica

1.1 Paket će sadržati ukupan broj od 100 evro novčanica istog apoenja serije evro novčanica. Pakovanje mora biti vezano trakom koja mora da sadrži:

- 1.1.1 Naziv ili skraćenicu deponitne finansijske institucije.
- 1.1.2 Broj komada evro novčanica.
- 1.1.3 Ukupan iznos evro novčanica.
- 1.1.4 Datum pakovanja.
- 1.1.5 Najmanje jedan potpis osoblja koje je pakovalo paket.

2. Paket novčanica

- 2.1 Paket će sadržati 10 pakovanja ($10 \times 100 = 1.000$ novčanica) istog apoenja serije evro novčanica.
- 2.2 Deset pakovanja treba da budu povezane plastičnom trakom ili providnom plastičnom kesom.
- 2.3 Svako pakovanje u paketu mora biti u potpunosti u skladu sa specifikacijama postavljenim za pakovanje evro novčanica.

2.4 Svako pakovanje u paketu mora imati isti potpis osoblja koje je pakovalo paket.

3. Polu - pakovanja novčanica

3.1 Polu-pakovanje će sadržati 5 pakovanja ($5 \times 100 = 500$ novčanica) istog apoeni serije evro novčanica.

3.2 Pet pakovanja treba povezati zajedno pomoću plastične trake ili providne plastične kese.

3.3 Svako pakovanje u polu-pakovanju mora u potpunosti da odgovara specifikacijama postavljenim za pakovanje evro novčanica.

3.4 Svako pakovanje u polu-pakovanju mora imati isti potpis osoblja koje je pakovalo pakovanje.

4. Deponovanje novčanica

4.1 Za deponovanja evro novčanica u CBK u jednom deponovanju, dozvoljeno je deponovanje sledećeg:

4.1.1 Povezani paketi evro novčanica ($10 \times 100 = 1.000$ novčanica).

4.1.2 Samo jedan povezani polu-paket evro novčanica po apoenu ($5 \times 100 = 500$ novčanica).

4.1.3 Svako pakovanje u paketu ili polu-paketu mora imati isti potpis osoblja koje je pakovalo pakovanje.

4.2 Deponovanja evro novčanica u CBK koja nisu u skladu sa ovim kriterijumima neće biti prihvaćena.

Član 32.
Pakovanje kovanica za deponovanje u CBK

1. Pakovanje kovanica

- 1.1 Pakovanje evro kovanica mora se vršiti u bezbedne providne plastične kese namenjene za pakovanje kovanica.
- 1.2 Bezbedne providne plastične kese moraju imati traku pričvršćenu na prednjoj strani tokom proizvodnje na kojoj moraju biti označeni datum, potpis, apoen, broj kovanica, količina kovanica i minimalna bruto težina sadržana u kesi.
- 1.3 Bezbedne providne plastične kese će sadržati broj apoena evro kovanica prikazanih na sledećoj listi:

Tabela 7:

Spisak kriterijuma za pakovanje evro kovanica u bezbedne providne plastične kese

Apoen	Broj	Iznos	Minimalna bruto težina
2 EUR	500 komada	1.000,00 EUR	4.250 kg
1 EUR	500 komada	500,00 EUR	3.750 kg
0,5 EUR	1.000 komada	500,00 EUR	7.800 kg
0,2 EUR	1.000 komada	200,00 EUR	5.740 kg
0,1 EUR	1.000 komada	100,00 EUR	4.100 kg
0,05 EUR	2.000 komada	100,00 EUR	7.840 kg
0,02 EUR	2.000 komada	40,00 EUR	6.120 kg
0,01 EUR	2.000 komada	20,00 EUR	4.600 kg

- 1.4 Deponovanje evro kovanica u CBK-u koja nisu u skladu sa ovim kriterijumima neće biti prihvaćena.

2. Deponovanje kovanica

- 2.1 Za deponovanje evro kovanica u CBK u jednom deponovanju, dozvoljeno je deponovanje sledećeg:
 - 2.1.1 kovanice pakovane u bezbedne providne plastične kese prema kriterijumima za pakovanje evro kovanica u bezbedne providne plastične kese.
 - 2.1.2 ne više od 40 kesa apoena od 2 € ili 1 €.
 - 2.1.3 ne više od 20 kesa apoena od 0,5 €, 0,2 € ili 0,1 €.

2.1.4 ne više od 15 vreća apoena od 0,05 €, 0,02 € ili 0,01 €.

2.2 Deponovanja evro kovanica u CBK koja nisu u skladu sa ovim kriterijumom neće biti prihvaćena.

Član 33.

Tačnost pakovanja evro novčanica i kovanica

1. Evro novčanice i kovanice za deponovanje u CBK od strane finansijskih institucija moraju da sadrže tačno broj evro novčanica deklariranih na spojnoj traci i kovanica deklariranih na traci providne kese.
2. Finansijske institucije koje obavljaju operacije sa evro novčanicama i kovanicama sa CBK-om moraju da potpišu izjavu kojom se slažu i ovlašćuju CBK da zadužuje/kredituje njihove račune nakon obrade evro novčanica i kovanica za sledeće slučajeve:
 - 2.1 kada tokom obrade depozita evro novčanica i kovanica, CBK konstatuje nedostatak komada u odnosu na broj deklarisan u deponovanju. Finansijska institucija će biti obaveštena u pisanoj formi putem standardnog obrasca, a otkriveni nedostatak će biti zadužen sa računa finansijske institucije.
 - 2.2 kada tokom obrade depozita evro novčanica i kovanog novca, CBK nađe višak komada u odnosu na broj deklarisan u depozitu. Finansijska institucija će biti obaveštena u pisanoj formi putem standardnog obrasca i utvrđeno stanje će biti uplaćeno na račun finansijske institucije.
 - 2.3 kada, tokom obrade deponovanja evro novčanica i kovanica, CBK sumnja da je bilo koja od evro novčanica ili kovanica falsifikovana. Finansijska institucija će biti obaveštena u pisanoj formi putem standardnog obrasca, dok će novčanice ili kovanice biti predate nadležnom organu. Utvrđena vrednost evro novčanica ili kovanica za koje se sumnja da su falsifikovane biće zadužena sa računa finansijske institucije dok nadležni organ ne obavesti drugačije.
3. U slučaju kontinuiranog nepoštovanja tačke 1. ovog člana, CBK određuje preduzimanje korektivnih mera protiv finansijske institucije u određenom roku, uključujući pravo na izuzeće na određeno vreme od prava na deponovanje.

POGLAVLJE VI GOTOVINSKE PLATNE TRANSAKCIJE

Član 34.

Svrha

Svrha ovog poglavlja je da utvrdi uslove za promet valute dozvoljene za obavljanje gotovinskih transakcija u Republici Kosovo.

Član 35. Evro valuta

1. Jedina valuta koja se može koristiti za obavljanje gotovinskih platnih transakcija i u platnom sistemu u Republici Kosovo je evro, kao jedina valuta i u smislu člana 11. Ustava Republike Kosovo i članova 16, 17. i 18. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo.
2. Centralna banka Republike Kosovo je jedini monetarni organ koji može odlučiti o dozvoljenim apoenima valute evra za promet u Republici Kosovo.

Član 36. Ostale valute

1. Ostale ne-evro valute mogu se koristiti u Republici Kosovo samo kao vrednost za skladištenje u fizičkom obliku ili na bankovnim računima u ne-evro valutama, za vršenje međunarodnih plaćanja u ne-evro valutama i za valutne razmene.
2. Razmena valuta se može vršiti u Republici Kosovo samo preko institucija licenciranih od strane Centralne banke Republike Kosovo koje pružaju ovu uslugu.

Član 37. Ukidanje i zabrane

1. Svaka druga odredba koja je u suprotnosti sa ovom uredbom ukida se danom stupanja na snagu ove uredbe.
2. Bankarske i nebankarske finansijske institucije dužne su da zabrane opticaj postojeće novčanice od 500 evra.

POGLAVLJE VII
UVOZ I IZVOZ EVRO NOVČANICA I KOVANICA I DRUGIH VALUTA U
REPUBLICI KOSOVO

Član 38.
Svrha

Svrha ovog poglavlja je da utvrdi pravila, procedure i obaveze za uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta iz i u Republiku Kosovo u skladu sa dužnostima utvrđenim u članu 8. stav 1.4 i članovima 16, 17. i 18. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Kosova.

Član 39.
Isključivo pravo

1. Uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta u Republiku Kosovo je isključivo pravo Centralne banke Republike Kosovo.
2. Centralna banka Republike Kosovo može licencirati i ovlastiti finansijske institucije licencirane za rad u Republici Kosovo, za obavljanje uvoza i izvoza prema uslovima i procedurama definisanim u Poglavlju VII.

Član 40.
Uvoz i izvoz od strane pravnih lica

1. Uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta u Republiku Kosovo može se vršiti samo za i od strane bankarskih i nebankarskih finansijskih institucija licenciranih od Centralne banke Republike Kosovo za obavljanje bankarskih finansijskih aktivnosti.
2. Bankarske i nebankarske finansijske institucije licencirane od strane Centralne banke Republike Kosovo za obavljanje finansijskih aktivnosti mogu uvoziti ili izvoziti novčanice i kovanice samo nakon izdavanja licence i posebnog pismenog ovlašćenja Centralne banke Republike Kosovo za ovu uslugu.
3. Licencu i posebno pismeno ovlašćenje za uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta u Republiku Kosovo izdaje Centralna banka Republike Kosovo u skladu sa i prema uslovima utvrđenim u Poglavlju VI i odgovarajućim članovima ove uredbe.
4. Licencu za uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta u Republiku Kosovo izdaje Centralna banka Republike Kosovo na period naveden u licenci.
5. Na osnovu licence i zahteva licencirane bankarske i nebankarske finansijske institucije koja nastoji da uvozi ili izvozi novčanice i kovanice, Centralna banka Republike Kosovo procenjuje, odlučuje i ovlašćuje iznos evro novčanica i kovanica i drugih valuta koje su dozvoljene za uvoz ili izvoz. Zahtev za uvoz ili izvoz mora da sadrži najmanje valutu,

iznos prema apoenskoj strukturi, zemlju porekla, krajnju destinaciju uključujući namenu i potpune razloge za uvoz ili izvoz.

6. U skladu sa tačkom 3. ovog člana, licencu za uvoz ili izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta u Republici Kosovo prema tački 2. ovog člana, izdaje Odeljenje odgovorno za licenciranje u okviru Centralne banke Republike Kosovo. U svakom slučaju, licenca takođe sadrži svaku valutu za koju je podnosilac zahteva dozvoljen da uvozi ili izvozi.
7. U skladu sa tačkom 3. ovog člana, posebno ovlašćenje za svaki uvoz ili izvoz prema tačkama 2. i 5. ovog člana izdaje Odeljenje odgovorno za gotovinu u Centralnoj banci Republike Kosovo. U svakom slučaju, ovlašćenje sadrži i količinu evro novčanica i kovanica i drugih valuta koje su dozvoljene za uvoz ili izvoz.
8. Pravna lica koja nisu licencirana od strane Centralne banke Republike Kosovo za obavljanje bankarske ili nebankarske finansijske delatnosti u Republici Kosovo, nemaju pravo da nose i transportuju ili da prenose ili transportuju u njihovo ime evro novčanice i kovanice i druge valute iz i u Republiku Kosovo.
9. U slučaju uvoza prema uslovima i ovlašćenjima iz ovog člana, bankarske ili nebankarske finansijske institucije dužne su da prevezu evro novčanice i/ili kovanice ili druge valute do poslednjeg odredišta gde je predviđeno njihovo deponovanje.
10. Odgovorni državni organi – Carina Kosova i Policija Kosova obezbeđuju da se prekogranični uvoz ili izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta iz i u Republiku Kosovo može dozvoliti samo uz podnošenje dokaza o licenci i ovlašćenju izdatog od strane Centralne banke Republike Kosovo.
11. U slučaju kršenja obaveza koje proizilaze iz ovog člana, pravna lica gube pravo na licencu za uvoz i izvoz evro novčanica i kovanica i drugih valuta u Republici Kosovo i mogu biti predmet drugih administrativnih mera u skladu sa zakonskim ovlašćenjima Centralne banke Republike Kosovo.

Član 41.

Uvoz i izvoz za i od strane fizičkih lica

1. Fizička lica imaju pravo da prenose evro novčanice i kovanice i druge valute iz i u Republiku Kosovo samo u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma.
2. U cilju sprečavanja unošenja falsifikovanog novca, fizička i pravna lica koja ne obavljaju finansijsku delatnost dužna su da prijavljuju kovanice ako nose više od 100 komada.

Član 42.

Uvoz i izvoz novčanica i kovanica koje se koriste za numizmatičku delatnost

1. Nije zabranjen uvoz i izvoz novčanica i kovanica koja ne mogu služiti kao legalno sredstvo plaćanja i koja služe za numizmatičku i slične delatnosti.

Član 43.
Izuzeci

1. Ovom uredbom nije zabranjen tranzitni prolaz novčanica i kovanica na teritoriji Republike Kosovo.
2. Odgovorni državni organi - Carina Kosova i Policija Kosova obezbeđuju tranzit u skladu sa svojim procedurama.

Član 44.
Procedure

1. Proceduralni aspekti dobijanja licence i posebnog ovlašćenja za uvoz i izvoz novčanica i kovanica biće utvrđeni kroz posebnu proceduru koja se pruža finansijskim institucijama koje podnesu zahtev za licenciranje i ovlašćenje od Centralne banke Republike Kosovo.

POGLAVLJE VIII
PRUŽANJE USLUGA GOTOVINOM PREKO MAŠINA KOJE KORISTE KLIJENTI

Član 45.
Svrha

Svrha ovog poglavlja je da utvrdi pravila, procedure i obaveze za pružaoce usluga deponovanja ili podizanja gotovine putem mašina za deponovanje ili podizanje gotovine.

Član 46.
Usluge deponovanja ili podizanja gotovine putem mašina koje koristi klijent

1. U skladu sa svim obavezama koje proizilaze iz ove uredbe, snabdevanje gotovinom mašina koje koristi klijent koje omogućavaju deponovanje ili podizanje gotovine sa platnog računa mogu vršiti samo bankarske finansijske institucije licencirane od strane Centralne banke Republike Kosova za pružanje finansijskih usluga.
2. Snabdevanje gotovinom mašina koje koristi klijent, od strane finansijskih bankarskih institucija, može se vršiti isključivo novčanicama i kovanicama ili nabavljenim od Centralne banke Republike Kosovo, uvezenim iz banaka Evrosistema, ili novčanicama i kovanicama same bankarske finansijske institucije koje su prethodno obrađene savremenim mašinama za obradu u skladu sa svim obavezama koje proizilaze iz ove uredbe.
3. Mašine koje koristi klijent i koje nude mogućnost deponovanja novčanica i kovanica moraju biti u stanju da provere autentičnost novčanica i kovanica, da uđu u trag klijentu i da mogu da konfiskuju, podižu i ne vraćaju novac klijentu za koji se sumnja da je falsifikovan.
4. Nebankarske finansijske institucije koje su licencirane od strane Centralne banke Republike Kosovo, a koje pružaju platne račune i elektronski novac, pored bankarskih institucija koje su licencirane za ovu aktivnost, moraju dobiti licencu i dodatna ovlašćenja od Centralne banke Republike Kosovo za pružanje usluge deponovanja ili podizanja gotovine, ili kupovine i vraćanja elektronskog novca preko mašina koje koristi klijent.
5. Snabdevanje gotovinom mašina koje koristi klijent nebankarskih finansijskih institucija može se vršiti isključivo novčanicama i kovanicama koje snabdevaju bankarske finansijske institucije koje su prethodno obrađene savremenim mašinama, u skladu sa svim obavezama koje proizilaze iz ove uredbe.
6. U skladu sa tačkama 1. do 5. ovog člana i u skladu sa svim obavezama koje proizilaze iz ove uredbe, nebankarske finansijske institucije koje pružaju ovu uslugu moraju podneti zahtev za dobijanje licence i ovlašćenja Centralne banke Republike Kosovo za pružanje ove usluge, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ove uredbe, dok se licenca i ovlašćenje moraju obezbediti u roku od 3 meseca od stupanja na snagu ove uredbe.

Član 47.
Zabrane

1. Nijedno fizičko ili pravno lice ne može pružiti usluge deponovanja ili podizanja gotovine preko bilo koje lokacije sa fizičkom uslugom ili putem bilo koje opreme ili mašine koju koristi klijent, u ime pružanja finansijskih usluga bez posedovanja licence i ovlašćenja Centralne banke Republike Kosovo.
2. Nijedno fizičko ili pravno lice ne može da uvozi i da bude opremljeno tehničko-elektronskim mašinama za usluge podizanja gotovine i depozita ako nije licencirano kao finansijska institucija za obavljanje bankarskih aktivnosti, ili nebankarska finansijska institucija sa licenciranim uslugama za elektronski novac i usluge plaćanja.
3. Odgovorni državni organi - Carina Kosova i Policija Kosova obezbeđuju da prilikom uvoza takvih mašina za podizanje i/ili deponovanje gotovine, uvoznik obezbedi neophodnu licencu i/ili ovlašćenje od Centralne banke Republike Kosovo, ili dokazuje da je takva mašina uvezena za banku ili finansijsku instituciju.
4. Centralna banka Republike Kosovo, radi olakšavanja rada i međuinstitucionalne komunikacije, vodi spisak bankarskih i nebankarskih finansijskih institucija koje imaju licencu i ovlašćenje za pružanje takvih usluga i obezbeđuje bezbedan pristup vlastima iz tačke 3. ovog člana.
5. Zabrane iz stava 2, 3. i 4. ovog člana ne primenjuju se na lica koja poseduju odgovarajuća ovlašćenja banaka ili finansijskih institucija za nabavku ovih mašina.

Član 48.
Procedure

1. Proceduralni aspekti dobijanja licence i posebnog ovlašćenja za pružanje usluga transakcija gotovinom deponovanja ili podizanja gotovine preko mašina koje koristi klijent biće utvrđeni kroz posebnu proceduru koja se pruža finansijskim institucijama koje podnesu zahtev za licencu i ovlašćenje Centralnoj Banci Republike Kosovo u skladu sa ovom uredbom.

Član 49.
Nadzorne i kaznene mere

Svako kršenje odredbi ove Uredbe podleže korektivnim i kaznenim merama, kako je to definisano Zakonom o Centralnoj banci i drugim relevantnim zakonima.

Član 50.
Ukidanje

Stupanjem na snagu ove uredbe ukida se Uredba o gotovinskim operacijama, koja je stupila na snagu 1. maja 2016. godine.

Član 51.
Stupanje na snagu

Ova uredba stupa na snagu 1. februara 2024. godine.

Bashkim Nurboja
Predsednik Odbora Centralne Banke Republike Kosovo